

Huomioita Suomettaren kielestä.

Seuraavat huomiot ovat kertyneet toisenlaatuisen työn ohessa eivätkä pyri minkäänlaiseen tyhjentävään järjestelmällisyyteen, vaan tarjoavat ainoastaan eräänlaisia pistonäytteitä kirjakielestämme lähes sadan vuoden takaa, so. 1850- ja 1860-luvuilta.

Suomettaren toimittajista oli kuten tunnettua enemmistö itäsuomalaisia, joten on luonnollista, että itäsuomalainen kielisävy tulee monin tavoin näkyviin lehden kirjoituksissa, esim. monenlaisten refleksiiviverbien käyttämisessä. Toisaalta kuitenkin itäsuomalaisetkin kirjoittajat esim. *d*-äänteen käyttämisessä asettuvat yleiskielen kannalle, vieläpä jotkut heistä viljelevät *d*:llisinä sellaisiakin muotoja, jotka sittemmin ovat yleiskieleen vakiintuneet *d*:ttöminä, s.o. itäsuomalaisina. Niinpä esiintyy lehdessä sellaisia muotoja kuin *tapahdus* (v. 1855, n:o 44), *viehdättää* (1861, 46), *lähdettä* (1856, 37). Viimeksimainittu muoto on kuten tunnettua sittemmin omaksuttu kirjakieleemme erikoismerkitykseen, *lähettää* muodon rinnalle, mutta tällaisesta erikoismerkityksestä ei ilmeisestikään ole seuraavassa esimerkissä kysymys, vaikka onkin puhe eräänlaisesta keskeneräisestä tuotteesta: »Tämän laulun on M. D. *lähdettänyt* ja toimitus on sitä *lähdettäjän* pyynnöstä korjaillut ja myös lisännyt.» (1856, 37). Aug. Ahlqvist käyttää muotoa *yhdäti* (1865, 9). Väärinkäsityksen aiheuttamasta hyperkorrektisuudesta on jo kysymys, kun esim. Lasten Suomettaressa puhutaan *juoduttavista* juomista (1856, 5) ja Suomettaressa kerran käytetään muotoa *saaduttaa* pro: saavuttaa (1865, 216).

Vielä paljon myöhemminkään ei oikeinkirjoituksessamme johdonmukaisesti ole tehty eroa *sija* ja *sika* sanojen taivutusmuotojen kesken, joten seuraavanlainen esimerkki ei erityisesti herätä huomiota: »Apuhoja köyhille ja *siattomille* (s.o. paikattomille) papismiehille.» (1856, 12). Kuitenkin voidaan jo näiltä ajoilta mainita vastakkainkin kirjoitustapa: »Leikki *sijansa* saakoon» (1856, 50).

Vanhempaa kielikantaa edustaa edellisessä esimerkissä myös heikkoasteinen muoto *papismiehelle*; samassa vuosikerrassa on myös *papissääty* (41).¹ Siitä voisi edelleen mainita myös konsonanttivartalon nykyistä run-

¹ *Papissääty* oli tullut kirjakieleen aikaisemman *papinsääty* sanan rinnalle luultavasti Reinh. v. Beckerin aloitteesta (TWS 1820 ja 1821) ja se oli varsinkin 1830—50-luvuilla aivan yleisesti käytännössä. Vrt. *papismies* Elimäen koulujärjestyksessä 1769 (AHF 206), *papisvirka* Beckerin suomentamassa koulujärjestyksessä 1844 ja *papiskunta*, jota mm. Gottlund, Ahlqvist ja Europaeus käyttivät. Myös *pappistyyppi* on todettavissa jo 1700-luvulta alkaen, *pappismies* mm. Lizeliuksen Tieto-Sanomissa ja Gananderin sanakirjassa, kun taas *papissääty* tullee näkyviin vasta myöhemmin kuin *papissääty* (mm. TWS 1826, Cajanin Suomen Historia 1839), ja

saamman käytön; esim. muoto *tuttava*, joka nykykielessäkin on säilynyt substantiiviksi muuttuneena, on alkuperäisemmässä merkityksessään seuraavassa tapauksessa: »Vahinko on semminkin *tuttava* (= tuntuva, tunnettava) köyhemmille» (1856, 38). Vanhaan kirjakieleen kuuluu myös muoto *saltia*, pro: sallia, jota Yrjö Koskinen käyttää säännöllisesti ja samoin Edvin Avellan: »Yhtä vähän kuin kielen hairahtumaton henki on *saltinut* toisen murteen kohota toista sortamaan» (1856, 32).

Nykykielessä usein esiintyvä muoto *vähintäin* näyttää palautuvan sellaisiin muotoihin kuin esim. Suomettaressa esiintyvä *vähintäki* (1864, 203) ja samoihin aikoihin esim. Aleksis Kivellä olevaan *vähintäkin* asuun, joten on kyseenalaista, tokko muotoa *vähintäin* voidaan leimata virheelliseksi, kuten esim. Setälä lauseopissaan tekee.

Epävarmuutta eräissä ainakin sittemmin täysin vakiintuneissa taivutusmuodoissa osoittavat sellaiset tapaukset kuin Tikkasen käyttämä *olevoinaan*, pro: olevinaan (1860, 36) ja toisaalta G. Monellilta muistiinmerkitty *varmia*, pro: varmoja (1856, 20.)

Onko yhdyssanan alkuosa oleva nominatiivin vai genetiivin muotoinen, joka kysymys vielä nykyäänkin aiheuttaa niin paljon erimielisyyttä, on tietysti varsinkin uusien sanojen käytäntöön tullessa synnyttänyt epävarmuutta ja horjuvuutta. Niinpä esim. Yrjö Koskinen käytti muotoa *kansankoulu* (1857; 15), mutta Julius Krohn muotoa *kansakoulu* (1857, 10) (Tikkanen muotoa *rahvaankoulu*). Samana vuonna esiintyy myös yhdysana *nälkähätä* (12). Loogilliselta kannalta tuskin on varmaa, että voitolle päässeet muodot *kansakoulu* ja *nälänhätä* ovat parempia. Varmaa on joka tapauksessa, että nominatiivialkuiset yhdyssanat useimmiten ovat päässeet voitolle, kuten osoittavat sellaiset melkoista myöhemmältä ajalta saadut esimerkit kuin *henkivakuutus* ja *työlakko*, jotka ensi aluksi esiintyivät muodoissa *hengenvakuutus* ja *työnlakko*.

Erityisen havainnollisena näkyy kielessämme Suomettaren ilmestymisen ajoista tapahtunut valtava kehitys abstraktisten käsitteiden ilmaistamisen alalla. Asiaa valaiskoot seuraavat esimerkit, jotka on järjestetty nykykielessä esiintyvien ilmauksien mukaan. Niistä näkyy, että nykyistä sanaa joko vielä ei ollut keksitty tai ettei se ainakaan ollut vakiintunut yleiseen käyttöön tai erikoistunut nykyiseen merkitykseensä, vaan esiintyi yhteisenä ilmauksena jollekin toiselle lähisukuiselle tai muulle käsitteelle.

se pystyykin syrjäyttämään viimeksimainitun vasta 1860-luvun jälkipuoliskolla. (Tämä alaviite samoin kuin seuraavassa M. R:llä merkityt Virittäjän toimituksen puolesta ja kirjoittajan luvalla prof. MARTTI RAPOLAN lisäämiä.)

H e n k i n e n e l ä m ä . »Kaikki ylhäisempi eli korkeampi *hengellinen elanto* on käynyt muukalaisessa puvussa» (1861).¹

E l i n k e i n o . »Paljon tosin vielä puututaan siitä vapaudesta, joka varallisuutta ja *keinoilemista* virkistää.» (1864, 189).²

J u l k a i s t a . »Sen lisäksi on hra Y. K. lähettänyt selityksiä hra M-nnin kirjasta, joita kohta *julistamme.*» (1857, 43). »Minun nöyryin pyyntöni kieleemme ja kirjallisuutemme harrastajaille on, että he — — — antaisivat tässä vihko-jaksossa *julistettavaksi* tekemänsä tai mukailemansa teaterinäytelmät.» (1860, 21). »Ei sinun eikä kenenkään toisen, vaan yksinäänsä minun vapaasta tahdosta ovatkin kirjeeni *julistetut.*» (1861, 40).³

K a n t a . »Rahvaanopetuksen asia Suomessa olisi melkein samalla *jalalla* kuin ulkomailla» (1857,42), »Tälle *jalalle* jäi rahvaanopetus Ruotsissa ja Suomessa olemaan v. 1809» (1857, 45). Molemmat esimerkit ovat Tikkasen kirjoituksista, joissa sitä paitsi muoto *jaloin* esiintyy abstraktisessa merkityksessä samalla tavalla kuin muoto *käsin* sanonnassa *sieltä käsin*. Esim.: »Hän mahtoi Virossa *jaloin* käydä silloin tällöin Suomessa.» (1856, 41). »Tietoomme oli tullut, miten esim. Kuopiosta *jaloin* oli koetettu, ei kuitenkaan julkisesti, rasittaa Pipliaseuran uskallusta hra Ingmanniin.» (1857, 42). »Hän (Porthan) oli jalo opettaja, joka akatemian opetus-istuilta *jaloin* kasvatti nousevaa sukukuntaa.» (1864, 211).⁴

K o e . »Viime kuluneella lukuvuodella on yliopistossa tapahtunut seuraavia tutkinnoita ja opin *koettelemuksia.*» (1854, 28). Tutentti-*kokeemus* (1864, 210). »Tuomarin *kokemuksen* on seisneet tämän kuun 15 p. . . » (1864, 294). »Florensissa on nostanut eräs merkillinen *koettelemus* suuren tarkkauden.» (Eräs merkillinen koe, valokuvauksen käyttäminen murhan todistamisessa, oli herättänyt suurta huomiota.) (1864, 278).

K o k o e l m a . »Asetuskokous», mutta myös »yliopistolaiskokous» (1866).

¹ *Henkinen* sanan käytäntöontulosta ks. Vir. 1943 290—294. M. R.

² *Keinoileminen* tarkoittaa pikemminkin teollisuutta kuin yleensä elinkeinon harjoittamista, ks. Vir. 1941 310—311. Siinä esitetyn lisäksi mainittakoon, että Ahlmanin 1865 julkaisemassa ruotsal-suomal. sanakirjassa *industri* suomennetaan sanoilla *teollisuus, keinollisuus*, kun taas *näring* sen mukaan on *elinkeino, elanto, elatuskeino, ammatti* ja *näringsfång* samoin vain *elatuskeino, elinkeino, ammattikeino*, mutta sekä *industriidkare* että *näringsidkare* suomennetaan eriävien sanojen lisäksi kumpikin sanoilla *keinoilija* ja *keinomies*. M. R.

³ *Julistaa* sanasta julkaisemisen merkityksessä ja sen rinnalle myöhemmin ilmestyvästä *julkaista (julaista)* sanasta ks. tarkemmin Suomi 101 ss. 180—183. M. R.

⁴ Nykyisin samanlainen käytäntö tunnetaan esim. Juvan murteesta Savosta (»On se käönä tiälä sieltä Amerikasta jalo», jne.), kuten ARVO T. INKILÄ mainitsee Vir. 1937 s. 77.

K o j e. »Seura — — — on jättänyt — — muistolahjan, eräät hopiaiset kirjoituskoneet — — tri Elmgrenille. Kirjoituskoneessa oli sanat — —.» (1861, 41).¹

K ä s i t e l l ä (asioita, esim. valtiopäivillä). Melkein vuosisadan vaihteen tienoille saakka säilyy, ainakin eräillä kirjoittajilla, tässä merkityksessä sana *käytellä*.

L a i n s ä ä d ä n t ö. » — — hidastuttanut parannuksia valtiohoidon ja *lakiloiman* edistyksessä.» (1861, 20, Paavo Tikkasen kirjoituksessa).²

L a u s u n t o. » — — — on asetettava erinäinen komitea — — — *lausettansa* antamaan painovapauden järjestämisestä.» (1861, 50). »H. Jaatisen *lause* (tammikuun) valiokunnassa» (1862). Huomattakoon, että vielä nykykielessäkin *lause* sanaa käytetään myös laajemmassa merkityksessä kuin vain yhtä virkettä tarkoittamaan; esim. *alkulause*, *loppulause*.

L e v e n e e — l e v i ä ä. »Lehteä painoon pantaessa *levenee* sanoma, että varakansleri vapaaherra Munck on kuollut.» (1865, 170).

M e n e t e l l ä, m e n e t t ä ä, k u l u t t a a. »Hallitsijat saivat taas alkaa vanhaa kurjaa *menetystänsä*.» (1859, 20). »Ei missään maassa sanota väkiluvun suhteen niin paljo suolaa *menetettävän* kuin Suomessa.» (1856, 15).

M i e l i p i d e. »Yleinen *mielipito* Suomalaisuudesta.» (1862, 16).³

M i e t i n t ö. »21 p. jouluk. 1827 antoi Koskenperkausten ylipäällis, parooni K. von Rosenkampff *mietteensä* asiassa.» (1856, 44).

N ä y t t e l y. »Taide-yhteyden *näytäntö* Helsingissä. (1864, 81). »Maailma-näyttelö Lontoossa». (1862, 18).

O l o t, o l o s u h t e e t. »Vähän paremmalla tarkkaamisella meidän sisällisiin *keskuuksiin*.» (1856, 48). »Meidän pian jokaisessa *keskuvudessa* näytetään, miten ajan hukka on rahan hukka.» (1857, 30). »(Suomen kie-

¹ *Kone* sanan vanhempi, vaikka varmaankaan ei vanhin merkitys on ollut juuri 'koje', ks. Vir. 1941s. 309. Myöhemmin on tullut näkyviin tietoja, jotka panevat ajattelemaan, että alkumerkitys kenties on ollut 'mutka, polvi, koukku' tai 'koukku-mainen, polvellinen esine'. Siitä aikanaan toisessa yhteydessä. M. R.

² Tikkanen oli esittänyt *lakiloima* 'lagstiftning' sanan jo Suomettaren ensimmäisessä vuosikerrassa 15 n:ossa, ja hän siis piti siitä kiinni, vaikkei näytä saaneen kannattajia. Ainakin jo v. 1845 oli Ahqvist käyttänyt sanaa *lainsäädäntö*. Tikkasen *lakiloima* vältti kaikkien sanakirjantekijäin huomion, mutta Lönnrotilla on sitä muistuttava *lakiluoma*. M. R.

³ Tikkanen oli käyttänyt *mielipide* sanaa Suomettaressa 1847: 15, mutta seuraavassa vuosikerrassa hän jo käytti muotoa *mielipito*. Suomettaressa 1857: 42 Yrjö Koskinen käyttää *mielipide* sanaa muka omana keksimänään yrittäen siten tehdä pilaa Kilpisen uudissanoista. Ennen pitkää (esim. Mehiläisessä 1861 32) sama ilkuja on jo ruvennut tätä sanaa vakavissaankin viljelemään. Eurénin sanakirjassa 1860 on vain *mielipito*, mutta Ahlman mainitsee 1865 jo molemmat (s.v. *tycke*). M. R.

len komitean ehdotus) näyttää myös, miten vaillinainen se tieto kansan elämästä ja sen *keskuuksista* on.» (1863, 7). Kaikki edelliset esimerkit ovat Pietari Hannikaisen kirjoituksista. K. F. Forsström käyttää sanaa hiukan toisin: »Mitä niihin viikamiehiin tulee, jotka eivät ole *keskuudessa* rahvaan kanssa.» (1863, 39).

O m i n a i s u u s. »Nyt on luonnon tutkinto auassut hänelle maan salaiset aarteet ja kasvuin *omaisuudet*. (1855, 33).

P a r a n t a a, h o i t a a, k o r j a t a. »Nuoruudesta pitäin on hänellä (Florence Nightingalella) ollut suuri taipumus sairasten *korjuuseen*.» (1855, 18). »Kuin vettä alkoi tulla laivaan, täytyi sen ajaa hietakarille, mistä se kuitenkin, saatua halkeeman tuketuksi, omin voimin pääsi ja meni Tukholmaan *parannettavaksi*.» (1859, 23). »Monta sellaista *epäkorjuussa* olevaa kirjastoa.» (1869, 78).

P u r k a a. »Tälle jalalle jäi rahvaanopetus Ruotsissa ja Suomessa olemaan v. 1809, jolloin näiden maiden yhdistys *ratkaistiin*.» (1857, 45). Kuten näkyy, on sanaa vielä käytetty alkuperäisessä konkreettisesti merkityksessä.

R a i t t i u s? »*Viinankaiho*-kirjain toimituskunta.» (1854, 37).

T a i t e i l i j a, r u n o i l i j a. »*Taitoniekkein* seura vietti maanantaina vuosipäivänsä, mainion runoniekamme Runebergin syntymäpäivänä.» (1866, 12).

T i l a. »Suomi on tässä suhteessa melkein samassa onnettomassa *tilaisuudessa*, kuin se talonmies (tilanomistaja), jolle sattui paljo tyttäriä.» (1856, 15). »Suomen Yhdyspankin *tilaisuus* lauvantaina lokakuun 29 p. 1864.» (1864, 269). Pikaisin silmäys maan oikeaan *tilaisuuteen* — —.» (1863, 7).

Y h d i s t y s, y h t i ö. »Kasvatustieteellinen *yhteys*» (1864, 269), »Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kirjapainon *yhteys*, »Jyväskylän opettaja-yhtiö» (1864, 271). »Kasvatusopillisen *yhtiön* emäosasto» (1866, 13). Suomettaressa (1860, 12) mainitaan *yhtiö* sana K. F. Forsströmin keksimäksi. Forsström itse sanoo (1860, 8): »Hra prof. Lönnrotin käyttämä sana »*yhdystö*» taitaa olla parempi, jos se muuten sievempi sana »*yhtiö*» on väärin johdettu, niinkuin kielentutkijat sanovat ja jonka välin itse ratkaiskoot.»¹

Y l e i s ö. »— — ei — — yksikään Suomalainen sanomalehti omasta puolestansa ole niistä sanoista hiiskahustakaan suomalaiselle *yleisyydelle*

¹ Forsström käytti sanaa 'yhteisön' merkityksessä. *Yhtiö* näyttää olevan peräisin itäsuomal. kansankielestä. Kilpinen käytti sitä jo 1845—46 Kanavassa. M. R.

antanut» (1861, 31). Samassa numerossa kuitenkin W. Kilpinen käyttää myös sanaa *yleisö*.¹

Ä ä n e s t y s. »Ääntämyksellä päätettiin, että kunnallissäännön ehdotus semmoisenaan — — — on jätettävä säädylle.» (1862).

Melkein yllättävältä tuntuu näissä oloissa tavata esim. sellainen sana kuin *työnjako*, joka esiintyy Hannikaisen Lontoon-kuvauksessa jo v. 1857 (29), tai sana *muuntaa*, jonka Aug. Ahlqvist keksi v. 1866 esittäen sen käytöstä seuraavan esimerkin: »Talonpoika *muuttaa* päällensä sortuukin, joksi räätäli hänen takkinsa *muunsi*.» (70). Myös sana *huoltaja* esiintyy ensimmäisen kerran jo v. 1856 (31), vieläpä jokseenkin samassa merkityksessä kuin nykyään (= »kurator»). J. W. Murman piti kuitenkin sepitystä aivan epäonnistuneena. »Sanan ensi tavuussa oli sen sepittäjä oikealla telalla (tolalla?), vaan toiset tavuut tekivät sen pilan, että sille nyt ei voi muuta perussanaa hakea kuin saman, josta huoltava (huoltavat aineet) on johdettava.» Sana *valtakirja* esiintyy v. 1855 (3), jolloin se nähtävästi oli melkoisen tuntematon sana, koska sulkujen sisässä mainitaan selitys: »vulmahti»² Sana *ennakoida* esiintyy v. 1865: »— — ja sillä tavoin *ennakoimalla* elävät siinä kansallisessa yhteydessä, joka on syntymäisillään.» Sana *tosiasia* sai aluksi kilpailla *tekoasian*, jopa *tapahutuman* kanssa; v. 1869 (48) esiintyy viimeksimainittu eräässä pääkirjoituksessa, ja sitä perustellaan erityisessä reunahuomautuksessa. »Tämä sana näyttää olevan mukavampi vastaamaan latinalaiseen *factum* kuin »tosiasia», saatikka sitten »tekoasia». Reunahuomautus on tosin pantu — latojan nimiin.

Lauserakenteessa rehottaa muiden epäsuomalaisuuksien ohessa laaja

¹ Kilpinen oli käyttänyt sepittämäänsä *yleisö* sanaa ahkerasti Kanavassa 1845—47, ja Suomettaren ensimmäisessä vuosikerrassa se oli miltei jokaviikkoinen tuttu. Sen käytäntö oli niin vakiintunut 1850:n maissa, että tässä mainittu *yleisyys* vaikuttaa jo kielentaitamattomuudelta. Lönnrotin v. 1847 suosittelema *yhteistö* ei saanut kannatusta, ja *yhteisö*, jota aluksi tarjottiin samaan tarkoitukseen (esim. 1848 Lutherin Kirkkopostillan suomennoksessa), löysi myöhemmin — ehkä aivan uudestaan sepitettynä paikkansa kirjakielessä toisen tehtävän suorittajana. M. R.

² Vaikka *fulmahti* t. *vulmahti* esiintyi puhekielen tukemana kauan kirjakielessäkin, oli nykyinen *valtakirja* olemassa ainakin jo sata vuotta ennen tässä mainittua esiintymää, nim. v. 1755 ilmestyneessä kuninkaallisessa julistuksessa »wijmeisillä Herrain-Päiwillä tehdystä päätöxestä pareman järjestyxen ja waacuuden saamisexi Herrain-Päiwäin-Fullmagtein eli Waldakirjain ulosandamisessa» (ks. Pippingin luetelon n:o 860). Se esiintyy myös eri kohdissa Forseenin v. 1759 painettua Ruotsin valtakunnan lain suomennosta (esim. s. 265) ja on tästä periytynyt myöhempiin lakikirjan painoksiin. Vanhimmissa käyttäjistä mainittakoon vielä Lizelius (Suomen Tieto-Sanomien 1776 104) ja Ganander. Se on tuttu myös Lönnrotin 1851 ja Europaeuksen 1853 julkaisemille sanakirjoille. M. R.

persoonallisen passiivin käyttö, joka viljelee m.m. I infinitiivin passiivia ja samoin III infinitiivistä muitakin passiivin sijamuotoja kuin instruktii-
via. Esimm.: »Se tuhlaa kalliin ajan, joka voisi hyödyllisemmin *käytet-
tää.*» (P. Hannikainen, 1857, 30). »Sivistyneempänä taitaa se (maamme)
kerran vielä rikkaaksiki *luettaa.*» (Elias Lönnrot, 1857, 14). »Minkä tähden
sitä siis pyytäisimmekään suomeksi *muutettamaan.*» (Elias Lönnrot, 1857, 14).
Erityisen räikeältä nykyaikaisen lukijan korvissa kaikuu tämä persoonal-
linen passiivi kieltävissä lauseissa: »Me toivomme, ett'eivät sanamme väärin
ymmärretä.» (1855, 37). Passiivinen merkitys näyttää usein annetta-
van myös III inf:n pidemmälle adessiiville, jota käytetään esim. seuraavaan
tapaan: »Suurin osa pyhästä Raamatusta, mm Vanha testamentti, vielä on
tekemäisillensä.» (1857, 39). Tikkanen käyttelee myös finaali-
rakennetta passiivissa: »Mutta *saatavaksi* ne toteentumaan.» (1860, 39).
Samoin käytetään yhä epäsuomalaista agenttirakennetta. Jo v. 1855 (13)
Suometar tosin tuomitsi Sanomia Turusta -lehden käyttämän lauseen:
»Tuli lapsi pahoin tulelta turmelluksi», jonka olisi pitänyt kuulua: »Tuli
turmeli pahoin lapsen». Lehti lisäsi: »Tämänlaatuisia lausevikoja löytyy
melkein kaikkein kirjoituksista, vaikka sitä lauserakennusta Suomenkieli
ei tunne.» Ja todella lehti itsekin vähän myöhemmin taas kirjoitti: »Kan-
san koulujen tarpeellisuus on nykyään yli koko Suomen kaikilta valistuneemmilta
ja ymmärtäväisemmiltä havaittu ja myönnetty.» (1855, 24).

Essiivissä oleva appositio näyttää ainakin Tikkaselle olleen kokonaan
tuntematon, koskapa hän rakentelee seuraavanlaisia, orjallisesti ruotsin
mallin mukaisia lauseita; »Kaikki nämä huudot ja ennustukset — — —
todistavat — — — että papit, *niinkuin valtiosääty*, pelkäävät menettä-
vänsä sananvaltaa yhteisissä asioissa.» (1860, 36). »Mutta kaikessa tapauk-
sessa olisi ruotuväki hajoitettava ja hävitettävä *niinkuin kallis ja kwi-
tenki tarkoitukseensa sopimaton.*» (1861, 13). Myös Ahlqvistilta voi tavata
tällaisen rakenteen. Hän sanoo Kilpiselle osoittamassaan pakinnassa: »Olet-
han varmaan nähnyt, kuinka yhteinen kansa meidän maassa opettaa lap-
sia kävelemään reikä-tuolilla, ja *niinkuin lääkäri* olet varmaan tätä tur-
melevaista tapaa paheksinut.» (1860, 18).

Itäsuomalaisen kansankielen perustunee seuraavanlainen rakenne,
jossa IV infinitiivi samalla kertaa esiintyy sekä objektin yhteydessä että
substantiivina: »vaan se kassasta antaminen apua heidän omaan käteensä
tahtoo vaan tulla — — — köyhä-kurjille paljaaksi pahennukseksi.»
(1855, 31). »Onneksemme on kuitenkin sellainen suomalaisuutta loukkaava
ylpeys ja vierastaminen maamme hartaimpia ahkeroimisia, jos ei juuri
harvinainen, kuitenkin harvoin töissä nähtävä.» (1858, 48).

Seuraavassa esimerkissä IV infinitiivi näyttää esiintyvän yht'aikaa

adjektiivina ja objektin yhteydessä: »Meidän-aikainen koulukuri ei ole mikään ihmisarvoa alentaminen räökkäys.» (1865, 10).

Itäsuomalainen on myös seuraavanlainen sanajärjestys attribuuttirakenteissa: »Venäellä oli taas omassa maassaan kylliksi kanavia tehtäviä.» (1856, 42). »Sevastopoli ei ole mikään pyy oksalta amuttava ja otettava.» (1855, 5).

Liian mekaanista suoran sanajärjestyksen suosimista näyttää esiintyneen jo noina aikoina seuraavanlaisista kirjojen otsikoista päätellen: »Genoveva tahi kertomus yhden jumalisen naisen viattomasta kärsimisestä. *A. Rätty Saksasta suomentanut.*» (1855, 42). »Kuningas Gustaw II Adolphin Historia. *A. J. Veänänen koonnut.*» (1857, 49).

Kaarlo Nieminen.